

# STUDENTEN WEEKBLAD

7<sup>de</sup> JAARGANG.

N<sup>o</sup>. 9.

REDACTEUREN: D. A. DE FREMERY, D. M. G. KOCH,  
M. J. GRANPRÉ MOLIÈRE, J. H. TELDEERS, R. VER  
LOREN VAN THEMAAT.

DONDERDAG

1 DEC. 1904.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f3,50, bij vooruitbetaling f3,— per jaar. De jaargang loopt van 1 October tot 30 September. De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

J. WALTMAN JR  
UITGEVER • DELFT

Inzendingen die Dinsdagmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen. Het adres voor redactie en administratie is: Binnenwatersloot 33.

Eerstvolgende REDACTIE-VERGADERING ten huize van den heer M. J. GRANPRÉ MOLIÈRE, Oude Delft 223, op Dinsdag 6 December, des middags om 4 uur.

## Waarom Philosophie in Delft?

Het voorlaatste nummer van het S. W. bracht ons onder meer eene opwekking tot het bijwonen van de colleges van prof. Bolland, die hier gegeven zullen worden, en het teekenen op de lijst, die namen verzamelt van hen, die op die wijze de filosofie zouden willen bestudeeren. We kunnen niet nalaten, den schrijver dezer opwekking, Lau van der Zee, onze waardeering te betuigen voor het loffelijke in zijn streven, al achten wij de wijze waarop hij is te werk gegaan, overigens wel zéér bedenkelijk. Ik betwijfel zelfs, of velen, die minder gevoelig zijn voor de goede bedoeling, dan voor den vorm, dat prijzenswaardige niet juist geheel zullen miskennen en zich niet door Lau's opwekking zullen laten afschrikken en terughouden van het bestudeeren eener logica, die iemand blijkbaar tot denkproeven van een dergelijk twijfelachtig gehalte heeft gebracht. Gelukkig kan ik, — ook, al is het wellicht in mindere mate dan Lau, eenigszins vertrouwd met Hegel-philosophie, — hun, die zijn artikel zoodanig mochten miskennen, verzekeren, dat symboliek van de door Lau gebruikte soort niet tot de essentieele en onvermijdelijke gevolgen gerekend mag worden van de studie der Hegelsche wijsbegeerte.

Lau had verstandiger gedaan, zijn stukje niet zóó te geven, maar een zakelijk argumenteerend betoog te laten voorafgaan of volgen. Nu belooft hij wel veel: niets minder dan wonden en lekkend bloed, dat de oogen zal openen van menschen die zich tot dusverre volstrekt niet blind waanden, en vindt hij het noodig, in een zinnetje, dat onverandert als beginregel van een sonnet van Kloos zou kunnen dienst doen, den lezer te verzekeren, dat „velen „moesten hangen aan een' hoogen boom!“ maar alles zonder eenig commentaar. Het is toch niet te veel gevegd, als men ook van deze uitlatingen verklaring verlangt.

De zienersblik, waarop Lau zich bij zijne profetie laat voorstaan, moest hem toch ook doen inzien, dat eene opwekking van deze soort haar doel voorbijschiet en slechts tot vrolijkheid aanleiding geeft.

Er wordt onder de studeerenden in Delft over het algemeen bitter weinig aan filosofie gedaan, en de volslagen onkunde op dat gebied is voor een goed deel dan ook schuld er aan, dan men het nut van wijsgeerige bezinning, zoo niet geheel illusoir, dan toch zeer twijfelachtig vindt. Met het oog daarop wil ik in het volgende trachten, zoo goed mogelijk de argumenten te ontvouwen, waarom ik een louter natuur- en wiskundige, of wel „exact“-wetenschappelijke studie als eenzijdig beschouw, en een mediteeren in filosofischen zin voor den ernstigen waarheidszoeker eene onvermijdelijke aanvulling van de overpeinzingen, die hem, zij het buiten zijne directe bedoeling, tot resultaten brachten, welke voor het practische leven inderdaad van verderstrekkenden invloed zijn, dan de folianten der wijsgeeren.

Want deze grootere beteekenis voor de practijk van het leven is voor den ernstigen zoeker toch niet het eerste en voornaamste doel; het zoeken zelf is den geleerde een waardiger object voor zijn aandacht, dan een of ander bepaald resultaat, dat hij door dit zoeken hoopt te bereiken. Een naspeuren in dezen zin slechts waarborgt objectiviteit, in dezen zin ook is de waarheidslievende mensch geniaal.

Want, zooals Schopenhauer zegt <sup>1)</sup>, genialiteit is de grootst mogelijke objectiviteit, dat wil zeggen die richting van den geest, die wijst op het object, in tegenstelling van den geestesrichting, die gaat op den eigen subjectieven, zelfzuchtigen wil. Schopenhauer heeft alleen of in hoofdzaak het oog op het artistiek genie, maar hetgeen hij daaromtrent zegt, is gemakkelijk uit te breiden tot de genialiteit in wijsgeerige reflectie.

Het genot, dat men vindt bij het aanschouwen van een voorwerp kan tweërlei zijn. Het kan zijn oorzaak vinden in de verwachting van persoonlijk voordeel, dat men op een of andere wijze door middel van dat voorwerp denkt te verkrijgen, maar het kan ook zijn een rein genieten onderwille van dien aanblik zelf. Zoo kan de aanschouwing van een mooi gebouw bij den eigenaar aangename gevoelens verwekken, doordat hij bedenkt, hoeveel het hem bij verkoop wel zou kunnen opbrengen. Dit is wat Schopenhauer noemt de geestesrichting, die heenwijst op den eigen, zelfzuchtigen wil. Hier is geen sprake van artistiek genot, en elke gedachte aan genialiteit is hier buitengesloten.

Maar niet, wanneer men bij den aanblik van het gebouw geniet onderwille van dien aanblik zelf, wanneer men zich voelt opgevoerd tot éene bewondering van de uitdrukking die de algemeene idee hier in deze belichaming heeft gevonden. <sup>2)</sup> Iemand, die zoo aanschouwt, die in het voorwerp ziet de idee, die aan de kunstschepping ten grondslag ligt, en waaraan het object met meer of minder volkomenheid beantwoordt, zoo iemand bezit objectiviteit in het aanschouwen, zoo iemand heeft dat voorwerp lief. Want hij ziet daarin de idee van zijn object, en de volkomenheid, waarmee die idee hier is uitgedrukt doet hem wenschen dat het voorwerp-zelf blijve bestaan. Maar wie het bestaan van een voorwerp wil, die wil natuurlijk ook de voorwaarden, die de bestaansmogelijkheid (existenz-fähigkeit) ervan verhoogen, bijgevolg in de eerste plaats het harmonisch samenwerken der deelen. Hoe beter die samenwerking, hoe grooter de mogelijkheid, dat het voorwerp bestaat en blijft bestaan, hoe grooter ook de volkomenheid van het voorwerp. En de volkomenheid van een voorwerp is een zoodanig streven van de deelen, waaruit het bestaat, dat de idee van het object hare juiste uitdrukking vindt. Die idee is de idee van dat ding in zijn grootst mogelijke volmaking. Die idee is dus de waarheid in het voorwerp. Vandaar dan ook Goethe's uitspraak: „Das Erste und Letzte, was „vom Genie gefordert wird, ist Wahrheitsliebe.“ <sup>3)</sup>

<sup>1)</sup> „Die Welt als Wille und Vorstellung“ II, kap. 3I.

<sup>2)</sup> Het spreekt vanzelf, dat hij in zijne schepping, die op de geniale aanschouwing volgt, zal trachten, die idee weer te geven, m.a.w. anderen bij den aanblik van zijn werk de aandoening te doen gevoelen, die hem zelf bij het aanschouwen bezielde. Vergelijk in verband hiermede Tolstoy's definitie van kunst in zijn prachtig werk „Wat is Kunst?“

<sup>3)</sup> „Maximen und Reflektionen“. De juistheid dezer bewering sluit die van Goethe's meening, die men op een andere plaats vindt, (Eckermann, „Gespräche mit Goethe“. Reclam III pag. 161 en 162) waar hij een hoofdvoorwaarde voor genialiteit noemt het bestaan van een productieve kracht, die iets schept, dat blijvende waarde bezit, zooals de werken van Mozart, Holbein, Dürer, Luther, Lessing, enz., — niet uit, al acht ik een directe uiting dezer kracht niet als onvermijdelijk en al kan ik volkomen samengaan met de uitspraak van Lessing, die beweerde, dat Raphaël, ook wanneer hij zonder armen geboren zou zijn, en dus niets zou hebben geproduceerd, toch het groote schilders-genie zou zijn geweest, omdat het geniaal aanschouwen hem zou zijn gebleven.

## Kroegfeest.

Aan ieder voorwerp ligt dus een drang tot existentie ten grondslag. De boom, die door den mensch wordt omgehakt en waarvan balken of planken worden gezaagd, vindt daarin niet zijne eigenlijke bestemming. Hij wil integendeel juist bestaan en niet gedood worden, hij streeft dus naar existentie, en zooals Spinoza zegt, dit streven maakt zijn wezen uit. Maar in dit streven naar existentie ligt opgesloten een drang naar volkomenheid, naar een samenwerken der deelen, dat de voorwaarde tot dat bestaan verhoogt. De boom streeft dus tevens naar een zekeren vorm van existentie, naar een plan, dat reeds vóór dien boom bestond, naar de idee van den boom. Deze idee, dit begrip van het voorwerp is het algemeene, dat aan de bijzondere begrippen der afzonderlijke boomen ten grondslag ligt. Hier nu duikt het onderscheid op tusschen de oorzaken, die het artistiek, en die, welke het philosophisch genie doen genieten.

De kunstenaar zal het eene voorwerp zijn bewondering méér dan het andere schenken; hij zal den aanblik van dat voorwerp boven dien van het andere liefhebben, dat het best beantwoordt aan de eischen, die hij, zij het onbewust, stelt aan de manifestatie van de algemeene, aan de verschillende dergelijke voorwerpen ten grondslag liggende idee, aan de belichaming dus van het soortbegrip van zijn object. Want geen voorwerp ontwikkelt zich tot die belichaming ongestoord, in geen is dus de algemeene idee in volkomenheid geopenbaard, en het genot, dat de geniale aanschouwing geeft, zal dus bij den aanblik van het eene object grooter zijn, dan bij die van het andere. De kunstenaar voelt onbewust de idee van het voorwerp, maar hij ziet tevens den niet aan die idee beantwoordenden vorm. Zijn genieten blijft dus een genieten met mate; volkomen bevrediging vindt hij in den aanblik van het schoone niet.<sup>4)</sup>

Geheel anders dan bij het artistiek genie, voor wien de aanschouwing van het voorwerp in verband met de algemeene, eraan ten grondslag liggende idee hoofdzaak is, is de verhouding van den filosoof, den geniaal denkenden mensch tegenover zijn voorwerp van onderzoek. Is het genieten van den eerste een zaak, die meer op sentiment berust, omdat hij het begrip van het voorwerp onbewust voelt, bij den wijsgeer is het juist dit begrip, dat hij bewust tracht te vatten en te doorgronden. Hij wil

..... „erforschen, was die Welt“  
„Im Innersten zúammenhält“.

Hij zoekt naar het begrip van het voorwerp, zoowel als naar de idee der geheele natuur en het waarom? en hoe? van zijne verhouding tot het universum. Want zooals hij tot het zich vormen van de idee van een voorwerp, zal trachten, dit uit de begrippen der afzonderlijke deelen van dat voorwerp op te bouwen, zoo zal hij ook zichzelf beschouwen als deel van het geheel. Hiermede is niet gezegd, dat de begrippen der deelen vóór dat van het geheel bestaan, evenmin als omgekeerd. Men vormt ze zich gelijktijdig, en het is even onmogelijk zich een tak te denken, zonder de gedachte van den boom, als een boom, zonder die van stam en takken.

Geniaal denken nu is zoowel het trachten naar het plan, de idee, die ten grondslag ligt aan de deelen van het voorwerp, als naar die van het voorwerp als geheel en het onderling verband, de samenwerking dier deelen. Denken in het algemeen is opklimmen van het bijzondere naar het algemeene. Men denkt, wanneer men zich uit de aanschouwing van een boom het algemeene begrip van dien boom vormt, tracht door te dringen tot zijn wezen. Dit nu doet hij, die zich slechts bezighoudt met het in verband brengen van empirisch gegeven feiten, de physicus, de zich noemende „exacte empyricus“ niet, of althans niet volkomen. Daarom ook denkt hij niet geniaal, daarom is hij geen wijsgeer, en blijven zijne onderzoekingen, hoeveel nut ze ook voor de menscheid mogen hebben, niet vrij van het karakter van eenzijdigheid. Hierover een volgenden keer meer.

M. K.

Wordt vervolgd.

Want wanneer men eene kracht met vrucht wil doen werkzaam zijn, dan zal dat, waarop men haar aanwendt, in zijn wezen, dat is in zijn idee, zijn plan, volkomen moeten worden gevat en begrepen, hetzij door het bewuste denken (philosoof), hetzij door het meer onberedeneerd gevoel (kunstenaar). De drang tot dit vatten en begrijpen zal dus steeds het kenmerk van het genie zijn, en dat is de drang naar waarheidsliefde. Vergl. nog Herm. Türck „Eine neue Faust-erklärung“, pag. 71 e. v.

<sup>4)</sup> Vergl. Dr. J. D. Bierens de Haan „Idee-Studies“. Over de schoonheid in de Natuur.

Daar was 't weer, 't eerste officieele kroegfeest na de vacantie. De kroegdië! Weer een jaar achter ons, een jaar, waarin veel vreugde, maar ook helaas nog droefheid was geweest. Weer een jaar langer heeft de Vogel Phoenix dáár hoog gehangen, onverschillig alle kanten uitgedraaid, maar toch een teeken van blij leven gegeven, toen de praeses zijn rede ging houden. Toen toch veranderde 't beest van richting en bleef constant zijn pracht-kop naar den spreker gekeerd.

's Middags werd 't feest ingestreken door een strijkje van schoonheden, door Igov aangeboden. Wat een aardige muziek! En wat een niet genoeg te apprecieeren idee van die gezellige vereeniging. Natuurlijk klonk 't in ieder mé die heerlijke walsjes en vroolijke deuntjes. Gelukkig dat er een hoop eerstejaars waren, die niet voor niets van deze tonen wilden genieten en zich daarom opgaven als leden van Igov. Bravo! Je steunt er ook de kroeg mee!

Na 't strijkje, dat helaas te vroeg wegging, bleef toch de stemming aan de verschillende eettafels gezellig, allen bleven in de stemming voor den avond. Tegen 10 uur liep de midden- en billardzaal (of liever tooneelzaal) al aardig vol, en tegen omstreeks elf uur was de kroeg goed bezet. Toen begon 't café-chantant. Zingen, trompetten en nog eens zingen! Die vroolijke Franschen deden wel 't hoofdwerk van den avond, wat betreft de lachspieren! Aardige lui toch, die Parijzenaars op 't tooneel; steeds even vrij en los in de bewegingen.

Toen kwam de pauze en om 3 minuten over twaalf (tenminste op de kroegklok) werd de zaal verduisterd en zwegen allen.

Over alles daalde een plechtige stilte, en zwaar somber boemden 12 slagen door de zalen; dáár was een jaar gestorven, een nieuw trad in! Zacht begon de muziek 't „uren, dagen, maanden, jaren“ te spelen en even plechtig werd 't door allen, staande en beziel met heiligen ernst, meegezongen. Voorbij was dit oogenblik van diep gevoel. Toen bij 't weg-duisteren van 't oude jaar, bij 't stralend opkomen van 't nieuwe begon de Praeses zijne Diërede. 't Vreugdevolle en 't droeve werden herdacht, alles en allen.

Daarna volgden nog andere speeche; 't was jammer, dat de zaal bij sommige daarvan niet geheel en al oor was, ten minste 't „st“ klonk menigmaal. Zelfs zag ik, o! schrik, een flesch door de lucht vliegen, zeker een benauid droombeeld van mij geweest!

Na afloop van dit gespech, weer voortzetting van 't programma van de kemiekelingen. Na 't eind daarvan zelfs een klein da-capo'tje, maar toen waren de dames in gewoon wandelcostuum! Of ze er aardiger uitzagen? ik en weet 't niet! 't Was een ware triomftocht toen de speelsters en spelers door de zaal naar boven gingen! Overal hoerage-roep en geklap. En waren er bloemen geweest, wie weet wat er dan nog gebeurd was.

Nu werd de avond verder voortgezet, gedeeltelijk boven in de eetzaal waar lustig gedanst werd met de Pariennes en met de andere vrouwelijke schoonheden en gedeeltelijk beneden in de gewone fuizalen.

Nog menig dilettant verscheen op 't tooneeltje. Och Piet wat was je Spaansche dans verrukkelijk. En Willems (niet de pas geboren eerstejaars!) droeg wat voor. Hij had 't over een „blazoenlieve juffrouw.“ Jammer dat hij te zacht sprak, anders had hij voorzeker grooter succes gehad.

Nog later op den avond kregen wij zelfs een paard op den kroeg. Heerlijk idee. Nu kan Caroussel zijne uitvoeringen ook op de Phoenix geven.

Tot vroeg in den morgen leefde de kroeg nog van de plezierige stemming daverde 't gebouw nog van 't „Phoenix, schöner Göttervogel.“ Ook Moeke, dierb're oude Moeke had vroeg en veel visite. Heerlijk smaakten weer die apenootjes en dat kop kop koffie, heerlijk genot, die gezelligheid.

Luisterrijk heeft de uit den assche herboren jonge vogel zijn geboortefeest gevierd!

## Vergadering der Debating-Club.

Maandag-avond had de eerste vergadering in dit seizoen plaats, die reeds daardoor merkwaardig was, dat weer eens een der leden van de vereeniging als spreker optrad. De

## SOCIALE AANGELEGENHEDEN EN WETENSCHAP.

### Het Katholicisme.

#### De Revolutie en daarna.

We kunnen de Fransche Revolutie in twee perioden indeelen: I die der Constituante, II die der anarchie. De eerste heeft afgerekend met alle verouderde vormen en wantoestanden door 't Neo-Cesarisme bestendig of in 't leven geroepen. 't Geen door en na de Gothiek geleidelijk verkregen was: individueele vrijheid, legde zij wettelijk vast en riep het uit over alle menschen. Waar vroeger nog sporen waren overgebleven van heerlijke rechten, van dienstbaarheid van den een aan den ander en daarmee, verantwoordelijkheid van den ander voor den een, zijn voortaan allen gelijk, maar ieder heeft ook voor zichzelf te zorgen.

Op deze basis moest een nieuwe staatsinrichting gebouwd worden. 't Spreekt vanzelf, dat 't evenwicht niet direct gevonden werd. Gelijk we op 't eind van ons vorig stuk opmerkten, was er geen enkele partij, die den waren oorsprong der wantoestanden kende. In plaats van een organisch samengestelden staatsvorm, gelijk we dien vroeger aangaven, krijgen we er veleer een, die in zeer gewijzigden vorm, per slot van rekening niets anders is dan de oude. Men krijgt een wereldlijke macht, die van boven af alles regelt en bestuurt, maar ze wordt op een andere wijze samengesteld, n.l. door 't Verkiezingssysteem. Dit is geheel onnatuurlijk. De menschen hangen niet als los zand aan elkaar. \*) 't Is een tasten in den blinde. Vandaar, dat de parlementaire werkkring in de negentiende eeuw in zoovele landen meer een politieke strijd is dan een werkelijk constitueerende.

Verschillende oorzaken hebben de revolutionaire beweging doen ontaarden. Waren de werklieden in de achttiende eeuw nog in, zij 't verouderde, gilden vereenigd geweest, hadden zij hierin nog eenige beteekenis gehad, die indeeling verdwijnt, omdat ze 'n onding was tegenover den stand der industrie. De groote hoop van 't volk was nu ineens onbeschermd, en ongeorganiseerd, en daardoor overgeleverd aan den derden stand, aan zijn kapitaal. Deze voer bij de revolutie 't best,

De groote centralisatie van 't land maakte 't mogelijk alle veranderingen ineens door te voeren. Daarvoor was 't volk absoluut niet rijp. Waar 't gewend was, beschermd te worden, had 't in eens voor zichzelf te zorgen. 't Moest over dingen oordeelen, waarvan 't niet de flauwste notie had. Dit alles heeft geleid tot die verschrikkelijke politieke knoeierijen, tot de Terreur.

Wie zou de menschen op nieuw vereenigen, anders dan in politieke partijen? De groote bindende kracht van den godsdienst ontbrak, vooral toen de lagere geestelijkheid, die in de eerste periode naar haar beste weten meewerkte; voor de geweldenarijen die daarna plaats grepen, terugschrok en haar hulp en overzicht voor de beweging verloren ging. Toen de revolutie in volslagen anarchie ontaardde, toonde 't plattelandsvolk zijn gehechtheid aan den godsdienst, door de contra-revolutie en de opstand in de Vendée.

Na een tijd van verschrikkelijke verwarring, van paniek haast, door de binnendringende legers, toen men op den duur tegen vijanden gewapend moest zijn, ontstond een zucht naar eenheid, naar een geweldige leidende kracht. Die kwam met 't Directoire, en vond haar volste grootheid in 't Keizerrijk, in Napoleon. Zijn regeering is van de grootste beteekenis geweest voor geheel Europa. Door 't Continentale stelsel werd in alle landen een drang gevoeld, om in z'n eigen behoeften te voorzien. Zo ontstonden de groote Fransche en Duitsche industrieën.

Toen Napoleon op St. Helena gevangen zat, keerde de Paus naar Rome terug. Zoo ooit, dan was de kerkelijke toestand in het begin der negentiende eeuw hopeloos. 't Katholicisme, nu ja, daarmee had men afgerekend, die absurditeiten waren de wereld uit. †)

En de Kerk zelf zat in volkomen verwarring, nergens was eenheid. Hare ledematen waren gekneveld door de verschillende regeeringen. Bijna niemand was er die hare leer zuiver doorvoelde. Men begreep niets van hare constitutie.

\*) Zie een onzer vorige stukken. (III).

†) Vergelijk bijv. de stand van bijbelcritiek toen, onder Baur en Strausz, en die van Harnack tegenwoordig.

laatste jaren waren het steeds personen van buiten geweest, die voor Debating het woord voerden en wij kunnen het slechts ten zeerste waardeeren, dat weer eens een student zich daartoe in staat achtte. De wijze, waarop de heer De Fremery zijne stellingen verdedigde, maakte den avond belangrijk, ondanks het feit, dat over vele der behandelde onderwerpen den laatsten tijd reeds van gedachten was gewisseld.

Aan het begin van zijne rede gaf hij een overzicht van het vereenigingsleven der studenten van af de middeleeuwen in de verschillende landen van Europa. Toestanden als in Bologna, waar het studentencorps zelfs toezicht uitoefende op de professoren, kunnen wij ons niet goed voorstellen, al zullen zij velen onzer een ideaal-verhouding toeschijnen.

Plaatsgebrek maakt het onmogelijk, hier een overzicht van het behandelde te geven, dat ook maar eenigszins op den naam van volledig aanspraak zou kunnen maken.

Wij zullen ons er dan ook toe bepalen, te vermelden, dat de stellingen I, II en IV met groote meerderheid werden aangenomen, terwijl de IIIe stelling met 10 tegen 6 stemmen en een groot aantal onthoudigen werd verworpen.

De stellingen luiden:

#### I.

Het is om practische redenen wenschelijk dat Corps en Bond naast elkaar blijven bestaan.

#### II.

Het Corps kan niet den groentijd laten vervallen, zonder zijn karakter van „gezelligheidsvereeniging” prijs te geven.

Daarbij is afschaffing van den groentijd ongewenscht en niet mogelijk.

#### III.

De Commissie van Studiebelangen moet vervangen worden door een Centrale Commissie met ruimeren werkkring.

#### IV.

De algemeene laksheid, waarover de meeste vereenigingen klagen, komt voor een groot deel voort uit het steeds grooter worden van het aantal der spoorstudenten, wat een betreurenswaardig en tevens afkeurenswaardig feit is.

Ts.

### Ter overweging.

Het is jammer, dat op de vergadering der Debating-club, waar de heer De Fremery 4 stellingen, met betrekking tot de Delftsche studententoestanden, verdedigde, geen enkele stem gehoord werd, niet gehoord kon worden, uit het midden van hen, wier vereeniging zoozeer het onderwerp van bespreking is geweest.

Uitdagend hing de aankondiging in den gang van het hoofdgebouw, maar de statuten der Debatingclub hebben op deze behandeling het stempel gedrukt: „Wij zullen beraadslagen bij u, over u en zonder u.”

De zaak komt mij evenwel voor van te groot belang te zijn voor alle studeerenden, dan dat op genoemde vergadering het laatste woord in deze zoude zijn gesproken.

Zou Logika of een andere vereeniging daarom niet willen overnemen, waartoe de Debating-club door hare statuten niet in staat is, en den heer De Fr. kunnen verzoeken hetzelfde onderwerp (waarbij tevens een beschouwing over het bestaan der Delftsche vrouwelijke studentenvereeniging) te willen behandelen in een vergadering waarop alle studeerenden worden genoodigd? Ik geloof niet, dat de heer De Fr. hiertegen eenig bezwaar kan hebben, maar zelfs met genoegen de gelegenheid zal aangrijpen deze kwestie, die ons allen aangaat, in het openbaar te behandelen.

R. W. v. D. V.

D. A. de Fremery voelt voorloopig niet veel voor het plan, daar bij voorbaat reeds te zien is, hoe onvruchtbaar het debat zal zijn, op een avond, waar men debatteeren gaat met menschen die van Bondszaken principes maken te meer waar in het S. W. die onvruchtbaarheid is gebleken.

En toch is 't gebeurd, 't geweldige, dat de Kerk gebracht heeft tot aanzien en macht, dat haar geducht gemaakt heeft onder hare tegenstanders, dat alle partijen tegen haar verbonden heeft. Ziet er is eenheid in de Kerk en ze is in staat meer en meer, een actie te voeren over al hare ledematen; haar geweldige, waarlijk bindende kracht te laten werken. De Kerk is nu grooter en krachtiger dan vóór de revolutie.

Dit is voor geen gering aandeel te danken aan de krachtige persoonlijkheden, die de Kerk in de negentiende eeuw geleid hebben, vooral Pius IX en Leo XIII. De kerkelijke stellingen moesten opnieuw worden gedefinieerd, en over de wereld uitgesproken. Dit gebeurde vooral op 't Vaticaanisch Concilie van 1870. De naties wreven zich de oogen uit, men wist niet wat te beginnen. Men stelde zelfs voor (ik meen Oostenrijk) 't Concilie uiteen te jagen. Bismarck meende, ze maar te laten begaan, 't zou vanzelf wel losloopen.

Ja, 't zou losloopen. De zuivere Katholieke leer wordt weer door een steeds toenemend getal gekend. Hare filosofie, zoolang verborgen in kloosters en seminaries, staat weer overeind. Ze begint zoo zoetjes aan alle takken van wetenschap te doordringen, en, wat haar onderscheidt van de niet-Katholieke: zij negeert haar tegenstanders niet.

Wij gaven een paar voorbeelden aan 't begin van deze reeks stukken.

Bismarck zelf, die de geveugelde woorden sprak: „wir gehen nicht nach Canossa,“ deed de eerste stappen om 't centrum te maken tot: de regeeringspartij. Hij had de Katholieken noodig tegen de socialisten.

Italië is pas denzelfden weg opgegaan.

In alle landen is 't Katholicisme in kracht en aanzien toegenomen; Macaulay schatte 't aantal Katholieken op 150.000.000. Nu bedraagt 't ten naaste bij 230.000.000, waarbij men niet vergeten moet, dat Frankrijk in bevolking en zeker in aantal Katholieken is achteruitgegaan. Nergens heeft de Kerk zich zoo uitgebreid als in de Vereenigde Staten van N.-A.

In 1785 luidde 't verslag van John Carrol, superior v. d. missie in de 13 V. S. naar Rome o.m. als volgt: Er zijn in Maryland omtrent 15800 Kath. 3000 van hen zijn negerslaven. In Pennsylvanië omtrent 7000, waaronder slechts weinig negerslaven. Virginië telt niet meer dan 200 Katholieken. De Staat New-York bevat omtrent 1500 Kath. . . . bovendien nog eenige verspreide, verstoppen van elke geestelijke bediening. In 't Mississippi stroomgebied is een goed getal Fransche Katholieken, geheel en al zonder priesters. Er waren 19 priesters in Maryland, 5 in Pennsylvanië, waaronder 5 tegen de 70 jaar en enkele zwakken en ziekelijken. Er was een school in Philadelphia, hij hoopte er twee te stichten in Maryland benevens een seminarie.

De totale bevolking der V. S. bedroeg ongeveer 3.000.000.

Op 't eind van 1893, waren er volgens Hoffman's Directory 1894: 17 Aartsbisschoppen, waaronder 1 Kardinaal; 71 bisschoppen; 9717 priesters; 14433 kerken en kapellen; de Universiteit in Washington; 91 seminaries met 3533 studenten; voor hooger onderwijs 847 scholen; voor gewoon 3732; weeshuizen 238; liefdesgestichten 753; aantal Katholieken 8902033.

Sinds is 't Katholicisme daar nog meer vooruitgegaan. Er is een algemeene vereeniging opgericht „the American Federation of Catholic societies,“ die dit jaar haar vierde nationale conventie hield. Een groote moeilijkheid was de Katholieken der verschillende nationaliteiten te vereenigen. Thans zijn er 1.500.000 in 38 van de 45 Staten togetreden.

De geheele bevolking der V. S. bedraagt thans 65.000.000 zielen.

Nu willen we de Katholieke landen behandelen.

In Frankrijk was na de revolutie de Katholieke partij inwendig geheel onzuiver, en werd door 't grootste gedeelte van 't volk geminacht. Haar aanhangers, vooral de adel, waren bij uitstek royalistisch en konden zich met de nieuwe regeeringsvorm absoluut niet vereenigen. Hun werken heeft veel bijgedragen tot de treurigheid van 't tweede keizerrijk. Maar heel Frankrijk verkeerde ook in 'n verschrikkelijke verwarring. In plaats dat de verschillende menschengroepen een geleidelijke ontwikkeling doormaakten, kwamen enkele individuen plotseling tot groote macht en rijkdom, en beheerschten anderen, die economisch zwakker waren. Zoo was er evenwicht noch overzicht.

Deze „bourgeoisie“, vroeger een der ergste vijanden van de Katholieke partij, sloot zich gedeeltelijk bij haar aan, omdat zij daarin een bevestiging harer positie zag, (zie Debidour Histoire des rapports de l'Eglise et l'état en France). Dit is de reden, waarom zooveel democratische bewegingen tegen de Kerk gekant waren.

Zelfs na 1870 bleken de Katholieken niets geleerd te hebben want alle herhaalde aanmaningen van Leo XIII ten spijt bleven hun beste krachten 't openbaar leven en de politiek negeeren. Nu oogsten ze, wat ze eens gezaaid hebben. Hun vijanden hebben de macht in handen gekregen. — Ziet, dit is die vervloekte laks-

heid, die eigenzinnigheid en partijzucht tengevolge hebben gehad. Daarom zijn wij ultra-montaan, omdat wij hebben gezien, dat steeds, wanneer de kerkelijke eenheid op z'n innigst is, 't samenstel 't geweldigst werkt, terwijl bij verdeeldheid 't lichaam der Kerk als lamgeslagen is.

Wanneer in Frankrijk zooveel den godsdienst nog innig belijden, dan komt dat ongetwijfeld door de vele teekenen, die God den Katholieken gaf, waardoor hun moed herleefde, hun vertrouwen vaster werd, door 't Kruis van Migné, in 1827 in Zuid-Frankrijk door meer dan 3000 personen gezien, en door de duizenden wonderen, op zoovele plaatsen, maar vooral te Lourdes geschied.

Toch is er in Frankrijk een strekking naar eenheid, die vooral in den laatsten tijd zich meer en meer doet gevoelen. 't Is de vorm van 't Concordaat, die dit tengevolge heeft gehad, n.l. de verandering in de verhouding van Kerk en Staat voor en na de Revolutie. Immers, doordat Staats- en landskerk dikwijls als elkander vijandige, maar altijd als van elkaar vervreemde machten tegenover elkaar stonden, vonden de Kerkvorsten niet meer in de regeering een steun tegenover 't Pauselijk gezag (zie ons derde stuk), ja, wanneer er conflicten waren zochten ze tegen den Staat hulp bij de eenheid. De lagere geestelijkheid, die vroeger bij de wereldlijke macht bescherming zocht tegen de afpersingen der Hoogere, ontvangt haar bezoldiging nu geregeld, en wordt door den strijd van den Staat met hun kerk, van haar vervreemd. Ze is dus veel meer aan de hiërarchie gebonden. Geschiedt haar onrecht, dan zoekt ze rechtvaardiging bij den Paus, terwijl ook de Hoogere geestelijkheid om haar gezag te laten gelden, naar Rome gaat. Hierdoor ontstaat meer zuiverheid, een heerlijk overzicht, en daardoor meer actie. Ook in Frankrijk is de Christendemocratie haar werk begonnen, houdt sociale en apologetische cursussen, geeft tijd- en vlugschriften uit. Ziet, de Katholieken zijn wakker geschud. Dit is de eenige partij, waarvan Frankrijk op den duur iets verwachten kan, maar dit zullen we later behandelen.

In Spanje en Portugal is 't nog treuriger dan in Frankrijk.

Waar hier de volksvertegenwoordiging eerst in de zeventiende eeuw de kop werd ingedrukt, dus in de bloeitijd der Renaissance, gebeurde 't ginder reeds onder Ferdinand en Isabella, vooral onder Karel V (zie Macaulay I Introduction, alsook voor 't volgende). Dat dit niet zonder protest van den kant der Pausen is gebeurd, weten we allen. De Paus werd door de troepen van Karel V zelfs uit Rome verjaagd. Er kwam onder Karel V en Filips II een groote bloei, de centralisatie was dan ook volmaakt, maar de gevolgen bleven niet uit. Wat de vorsten op 't vaste land tot deze politiek in staat stelde, dat waren de groote legers die ze tegen elkaar op de been moesten houden. In Engeland, dat in de zee een natuurlijk verdedigingsmiddel had, kreeg de geschiedenis 'n heel ander verloop. (zie in volgend stuk). De geestelijkheid heeft die absolute monarchieën doordrongen, en kreeg zóo invloed op de regeering. Evenals de staat van bovenaf alles regelde, zoo wilden de geestelijken langs denzelfden weg 't volk voor ongelooft bewaren. Daaruit kon domperij ontstaan in den waren zin van 't woord.

Dit, met de verbazende rijkdommen, die 't land binnenvielen, had tengevolge, dat de energie van de Spaansche en Portugeesche volkeren verslaptte. De Portugeesche handel was in de achttiende eeuw voor 't grootste deel in handen van Engelschen en voor de rest voor de meerderheid in handen van de geestelijkheid. In de negentiende eeuw is wel de staat van vorm veranderd, maar haar werkkring bleef dezelfde, vandaar, dat er ook nu nog niet meer leven is.

Men moet niet denken, dat de geestelijkheid in die landen zoo handelde uit kwade trouw, om 't volk dom te houden, te onderdrukken. We willen wel gelooven, dat dat wel voorgekomen is, maar deze toestand heeft wel degelijk zijn groote lichtzijde gehad, waarvan de gevolgen niet te overschatten zijn. Dit betreft de koloniale politiek.

Terwijl de Nederlandsche koloniën, na een paar eeuwen onder ons bestuur te zijn geweest, nog absoluut ongeschikt zijn voor een eigen bestaan, omdat wij nooit iets anders hebben gedaan, dan er op de meest schunnige manier zooveel mogelijk centen van trekken, hebben de Spaansche en Portugeesche koloniën sinds 1815 vertegenwoordiging in 't moederland. Ja, waren voor 't meerendeel in staat een vrijheidsoorlog te voeren, en een eigen bestaan aan te vangen.

(Zie vervolg Tweede Blad.)

# TWEEDE BLAD

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD  
van 1 DECEMBER 1904. No. 9.

De Engelsche koloniale politiek is veel beter dan de onze. Daar hebben de koloniën een eigen bestuur, terwijl bij ons eerst in de laatste jaren een heel klein beetje licht komt door de scheiding van finantiën.

Ook de Vereenigde Staten vochten zich vrij, toen Engeland de kolonisten wilden dwingen alléén op 't moederland handel te drijven. Vergelijken we nu eens de V. S. met de Zuid-Amerikaansche republieken, dan zien we, dat de U. S. tot ontzachtelijke materiele welvaart en macht geraakt zijn, en de Z. A. R. tot voor kort een allerellendigst bestaan hadden vol politieke knoeierijen. Maar de scheiding tusschen de blanke rassen en de inboorlingen is in Noord-Amerika, waar de Indianen uitsterven, veel grooter dan in Zuid-Amerika, waar ze zich meer en meer aan de Westersche beschaving gaan aanpassen. Maar hiermee zijn ook al die omwentelingen, en al de lage materiele welvaart dier landen te verklaren.

Dit is 't groote werk van de centralisatie in Spanje en Portugal. Was ze er niet geweest, wat zou er geworden zijn van die groote volkeren, wanneer men nagaat op welke wijze de Spanjaarden b.v. in Mexico huis hielden, voordat de geestelijkheid iets te zeggen had? Waar we zien, dat herhaaldelijk aanmaningen der Pausen over de wreedheid bij den slavenhandel werden genegeerd?

Dit hebben ze bereikt, dat alle inboorlingen, die katholiek werden, ook volkomen dezelfde rechten kregen als de Europeanen, en, in 't groot hebben ze (b.v. in Paraguay en Uruguay de Jezuiten) vooral in de achttiende eeuw de wilden opgevoed, de jagers- en visschersvolken de eerste beginselen van den landbouw geleerd, hen langzamerhand gewend aan Westersche beschaving en ze wezen op de groote ondeugden en het verderf, die, die cultuur met zich brengt. Reeds Macaulay heeft dit ingezien, waar hij er op wijst, hoe 't verschil tusschen blanken en zwarten te Washington véel en véel grooter is dan in Rio-Janeiro. Er zijn ook géén volkeren, die zich zóo met de inboorlingen gemengd hebben als Spanjaarden en de Portugeezen.

Bij de laatste opstanden in de Philippijnen was de geestelijkheid op de hand der opstandelingen en vuurde hen aan in hunnen strijd. Een door de Amerikaansche Regeering gehouden enquête over de werking der geestelijkheid kwam geheel ten haren gunste. En dat is de domperige Spaansche geestelijkheid! Wanneer we daarmee de inlanders op Java vergelijken, die vroeger toch hooger stonden in cultuur, wat moeten we dan denken? Trouwens onze schandelijke koloniale politiek is bekend genoeg, wanneer we slechts denken aan de Honghi-tochten, 't kruistrappen in Japan, 't stoken tegen pas bekeerde katholieken, waardoor duizenden in de 17e eeuw werden vermoord.

Dit is de beteekenis van dien gecentraliseerden staatsvorm, en daarom: wij schamen ons over de toestanden in Spanje en Portugal, maar ze kunnen niet als argument gebruikt worden tegen 't katholieke régime. Wij katholieken, we zullen werken om ook dáár licht en verbetering te brengen.

Zóo is de toestand van 't katholicisme aan 't eind der negentiende eeuw, we willen nu ons programm van actie gaan behandelen, maar voor dien moeten we nog over 't liberalisme en socialisme spreken.

^^^  
Wordt vervolgd.

## Theosofische Litteratuur. \*)

Ik kan niet anders dan het zeer toejuichen, wanneer iemand, eenige boeken van de nu reeds zoo uitgebreide Theosofische Litteratuur gelezen hebbend, en omtrent het gelezene een van de algemeene afwijkende meening koesterend, deze publiceert en zodoende tracht het verschil uit den weg te helpen. Maar wanneer die iemand, zoo eigenaardig boeken leest, als G. v. d. K. de „Oude Wijsheid” gelezen heeft, doet hij beter zijn bezwaar alsnog voor zich te houden, en nog eens en dan nauwgezet te lezen. Want waar v. d. K. herhaaldelijk uit het verband aanhaalt, en zodoende natuurlijk tot verkeerde conclusies

komt, heb ik, dunkte me, het recht te zeggen — hoewel erkennende, dat het zeer lastig is aanhalingen te doen uit een boek, dat men bestrijdt — dat door een rustig herlezen veel van dit twistgeschrijf achterwege had kunnen blijven.

Nu zou ik bij de beantwoording van vele der opgeworpen kwesties naar de „Oude Wijsheid” zelf kunnen verwijzen, maar ik zal dit niet doen, allereerst omdat v. d. K. hier weinig aan zou hebben, en ten tweede omdat de Oude Wijsheid, zooals Annie Besant zelf zegt, slechts een inleidend handboek is over de machtige en uitgestrekte samenvatting van Godsdienst, Wijsbegeerte en Wetenschap, die Theosofie genoemd wordt.

Verder zou ik eenige Weekbladen noodig hebben, om alle bezwaren geheel te kunnen beantwoorden; ik zal me dus tot enkele moeten beperken. Voor de andere verwijs ik naar de Litteratuur, die tegenwoordig wel dié uitgebreidheid heeft, dat hierin over de meeste vragen het een en ander te vinden zal zijn.

Maar er is nog een dieperen grond, v. d. K., die maakt dat zelfs bij zuiver lezen er veel kans is, dat de verwarring blijft bestaan. Evenals in elk ander Theosofisch boek berusten namelijk ook de beschouwingen, in de Oude Wijsheid gegeven op het feit, dat de mensch een geest is en een lichaam heeft. Dit is een feit voor velen, en het wordt een feit voor allen, die o. a. na de lezing van Annie Besant's boek niet zeggen dat ze nu niet weten hoe of ze moeten zoeken om tot een eerste handkennis, een kennis door persoonlijke waarneming te komen van de dingen, die in haar boek als redelijke hypothesen zijn voorgesteld. Want de weg hiertoe, de eenige weg om tot bewijs te komen, kan men bijna op elke pagina van de Oude Wijsheid aangeduid vinden, terwijl hij uitdrukkelijk staat aangegeven in het hoofdstuk over de opklimming van den mensch. Ik veronderstel dat iemand, die dat hoofdstuk verwerkt heeft, en dus uit ervaring weet wat gedachteconcentratie is, niet zal komen tot een vraag als „wat is gedachte en wat is wil”. De opmerking is juist dat in hoofdstuk II over beide begrippen gesproken wordt, terwijl eerst later gezegd wordt hoe de Theosofie zich deze denkt. Maar men kan een boek dat, als de Oude Wijsheid, een overzicht geeft over een geheel stelsel niet anders beschouwen dan als een geheel. Eerst door de kennis van het geheel worden de bijzonderheden duidelijk.

Ten slotte als algemeene opmerking nog dit. De Oude Wijsheid is zooals gezegd slechts een inleidend handboek, en kan als zoodanig dikwijls niets meer doen dan aanduiden en de lijnen van studie aangeven, waarlangs men tot een meer volledige kennis kan komen. Op vele van uw vragen zou het antwoord gevonden kunnen worden in de meer speciale Litteratuur. Zoo zult ge uw vraag omtrent de haatdragende en zelfzuchtige, de „zwarte”, occultisten beantwoord vinden o. a. in Sinnett's „Groei der Ziel”, die over de gewaarwordingen als factor van ontwikkeling in het verband met karma <sup>1)</sup> o. a. in „The Evolution of Consciousness” omtrent de „Monade” zoudt ge meer helderheid kunnen krijgen door de lezing van „The Evolution of life and forme”, interessante mededeelingen over den bouw van den kosmos kunt ge vinden in „The system to which we belong” en „The planetary chain”, enz., enz.

Wanneer ik nu overga tot een bespreking van enkele der bezwaren, dan blijkt al uit de beide eerste aanhalingen die v. d. K. uit de Oude Wijsheid doet de juistheid van mijn verwijt dat het boek slecht gelezen is. V. d. K. schrijft: <sup>2)</sup> „De bewijsgronden lijken mij niet sterk te zijn, „waar ze steunen op vaag gevoelen, dat de dierbaarste „verwachtingen niet verwezenlijkt zullen worden (O. 3)” en iets verder „— — —, te meer omdat gezegd wordt (O. 3), „dat de regen van bewijzen niet weerlegd kan worden „die godsdienst verklaren als ontstaan uit vrees, begeerte „en onwetendheid”.

En wat staat in de Oude Wijsheid?

„Zoo spreken de geleerden der „Vergelijkende Mythologie”, „en eenvoudige lieden <sup>3)</sup> worden tot zwijgen gebracht „maar niet overtuigd door den regen van bewijzen; zij „kunnen de overeenkomsten niet ontkennen maar vaag „gevoelen zij: <sup>3)</sup> Zijn al 's menschen dierbaarste ver- „wachtingen en verhevenste voorstellingen waarlijk niets „meer, dan de uitkomst van de grillen van de wilde en „van tastende onwetendheid?”

Dat dit heel wat anders is, dan v. d. K. er in zag, is

<sup>1)</sup> S. W. bl. 46.

<sup>2)</sup> S. W. bl. 45.

<sup>3)</sup> Ik spatieer J. L.

\*) Zie S. W. N<sup>o</sup>. 6 van 10 Nov. 1904.

duidelijk. Op deze wijze kan men komen tot de verzuchting: „Leeringen schenen met elkaar in strijd en steeds grooter „verwarring was het gevolg”. Aan wie de schuld?

Over de kwestie of het eerste hoofdstuk al of niet het bewijs levert voor de bewering dat er één oorsprong en grondslag van alle godsdiensten bestaat en dat deze Theosofie genoemd is, kan verschil van meening bestaan. Want uit de aard der zaak hangt de meerdere of mindere kracht van het bewijs af van het aantal aanhalingen uit geschriften enz., die op een voor alle godsdiensten gemeenschappelijke grondslag duiden. v. d. K. vond blijkbaar de in de Oude Wijsheid gegevens niet voldoende; ik vind ze wel voldoende. In alle geval berust meening door deze meening bestreden stelling der Vergelijkende Mythologie op een zeer veel zwakkere basis en zou v. d. K. wanneer hij deze las, hieraan zeker alle bewijskracht ontzeggen. Het uitsluitend doel van dit antwoord is de verdediging van de „Oude Wijsheid” tegen de mijns inziens onjuiste aanvallen van v. d. K., maar ik kan toch niet nalaten even op deze godsdienstkwestie wat nader in te gaan. Op blz. 4 zegt Mevrouw Besant: „Dat zulke menschen (nl. groote leiders „van volkeren, godsdienststichters, wijsgeeren enz.) geleefd „hebben, schijnt moeilijk te ontkennen in het aangezicht „van een algemeene overlevering, van nog bestaande geschriften en van voorgeschiedkundige overblijfselen, thans „meerendeels in puin, om niets te zeggen van ander ge- „tuigenis, dat de onwetende verwerpen zou.” Voordat men nu het bestaan hebben van deze hoog ontwikkelde menschen in de oudheid verwerpt, dient men kennis genomen te hebben van gronden die voor dat bestaan hebben pleiten. In dit geval zijn het vooral de „nog bestaande geschriften” en ik denk hierbij aan Veda's en Upanishad's, aan het Doodenboek en het Roek der Reinheid, kortom aan die geheele reeks van heilige geschriften, die door Max Müller in zijn „Sacred books from the East” verzameld en in Engelsche vertaling uitgegeven zijn, verder aan de boeken van Hermes en de Edda, aan Bijbel en Koran. Allen zonder uitzondering wijzen deze op het bestaan dezer groote leeraars en godsdienststichters en zijn dikwijls zelf door hen geschreven. En waar gij, v. d. K., zegt dat ge na het lezen van de inleiding het een zwakke veronderstelling vindt voor het bestaan van Goddelijke leeraars tegenover het beweren der Mythologen, dat de Godsdienst ontstaan is uit onwetennheid, daar vraag ik u hoe het komt, dat elke Godsdienst, elk wijsgeerig stelsel het zuiverst en het verhevenst is gedurende het leven van den den stichter en kort daarna, en dan steeds verwatert.

Wat v. d. K.'s vraag omtrent de verdeeling van het atoom betreft hier moet men twee dingen wél onderscheiden. Het artikel over occulte scheikunde is het resultaat van een vrij vluchtige waarneming van enkele onderzoekers, terwijl hierover verder niets meer gepubliceerd is geworden. Van deze waarnemingen geldt dat ze te onvolledig zijn om betrouwbaar te zijn. Echter geheel afgescheiden hiervan zijn de waarnemingen omtrent de verdeeling van het atoom, die door deze verdeeling de stof-toestanden der verschillende gebieden oplevert. Deze is grondig onderzocht en men zal hiervan ook in de boeken van Sinnett en Leadbeater het noodige kunnen vinden.

Dat de beschrijving van het astraal gebied „louter hypothese” zou lijken, was, juist de bedoeling van den schrijver waar ze zegt. (bldz 1) „In dit werk zal een poging ge- „daan worden om de theosofie eenvoudig en duidelijk voor „den lezer te plaatsen op een wijze, die haar algemeene „beginselen en waarheden zal weergeven als een samenhan- „gende opvatting van het heelal...” Er wordt bij de verkondiging der theosofische ideé zoo streng mogelijk gewaakt, tegen aannemen op gezag, tegen blind geloof. Vandaar dat alles wat de ijlere gebieden aangaat steeds als redelijke hypothese aan belangstellenden wordt voorgezet.

En nu de 4de afmeting; v. d. K. zegt: „H. P. B. verwerpt „klaarblijkelijk het bestaan van meer dimensionale lichamen „en vindt deze hypothese zelfs gebrekkig om doordringbaar- „heid, duidelijk te maken.” Deze meening is onjuist. De eenige uitlating, die H. P. B. over de 4de afmeting gepubliceerd heeft, is te vinden in de „Secret Doctrine” deel I pag. 271, en hierin zegt ze uitdrukkelijk dat stof van 4, 5 en meer afmetingen wel degelijk bestaan kan, en bestrijdt ze alleen de meening van Zöllner, die de doordringbaarheid van de stof door middel van de 4de afmeting wil verklaren. Haar mededeelingen slaan volgens Leadbeater waarschijnlijk op etherische stof van het grondstoffelijk gebied, terwijl de 4de afmeting een eigenschap is van de astrale stof. Er is dus volstrekt geen verschil van meening; en Sinnett en Lead-

beater, die de voornaamste theosofische schrijvers zijn over onderwerpen van zuiver wetenschappelijke aard, vermelden deze theorie als een zeer voornaam hulpmiddel om verstandelijk de feiten van het astraal gebied enigszins aan niet helderzienden duidelijk te maken. Maar het is niet het eenige hulpmiddel, en zoo is het te verklaren dat Mevrouw Besant, die in de Oude Wijsheid het astraal gebied van een geheel anderen kant beschrijft, de theorie niet vermeld.

Ten slotte een kleine aanduiding omtrent het ontstaan van vijandige elementen in slachthuizen. Het gebeurt hoogst zelden dat een dier gewillig een slachthuis binnengaat. Het is dunkt me niet zoozeer de pijn er voor, dan wel de plotselinge moord zelf, en de behandeling van het lichaam dadelijk daarna, dus terwijl het bewustzijn van het dier nog aanwezig kan zijn, dat aanleiding geeft tot vijandschap.

Op een dergelijke wijze zijn alle volgende vragen min of meer volledig op te lossen, zij het door het raadplegen van de litteratuur, zij het door het loopen van een cursus voor belangstellenden, die in de meeste groote steden bestaat. Maar in gemoede zou ik v. d. K. één raad willen geven: Lees eerst wat beter, tracht meer de bedoeling van het geschrevene te begrijpen, voor dat ge met bezwaren aankomt.

J. L.

Spatieering van mij. J. L.

## Prof. Bolland's eerste College.

Maandagavond hebben we het genot gehad ons klein en dom te voelen.

We draaien zoo graag rond in het cirkelgangetje van ons vak, van ons ambacht, we zijn knap of dom in wis- kunde en natuurkunde, maar begrijpen, door en door be- grijpen doen we ze nooit, ware studiosi zijn we niet.

We negeeren de Wijsheid, die alle wetenschap omvat, die als de spraakkunst van alle wetenschap is.

Het begrip is ons niets, het werk alles. En al moge het nu waar zijn, dat we ieder ons werk te doen hebben, even goed als de schoenlapper het zijne, daardoor alleen zijn we nog geen mensch; we moeten wakker geschud worden uit onzen waan van schijnwetenschap, willen we waarlijk mensch worden.

Dit is mijn algemeene indruk van het begin van de rede van Prof. Bolland.

De mensch, die dier is, en zijn dierlijkheid ook niet verliezen kan, is behalve dat iets hoogers.

Hiervan zijn drie uitingen:

Zin tot verfraaiing: Schoonheidszin zonder meer, in de wandeling artisticeit genaamd is niet veel meer dan zenuwkitteling.

De zin tot verreining: godsdienstzin bezit in hoogere mate dan schoonheidszin de kern van het ware, doch heeft nog behoefte aan waarneembare uitbeelding der idee en gevoelvolle voorstellingen.

De godsdienstzin gaat achteruit. Velen meenen er boven- uit te zijn, die inderdaad er onder gezonken zijn: „met beklemming zie ik de voortgaande ontkerstening der maat- schappij”.

Niet een ieder toch zal in staat zijn den „Zondag des levens”, die hij met het geloof verloren heeft, in hoogere sfeer der redelijkheid terug te vinden.

Want filosofie is niet voor iedereen, ze is aristocra- tisch bij uitnemendheid.

Wijsheidszin, de derde uiting van 's menschen hooger ik, de zin tot verheldering, heeft de naieve voorstellingen afgeschud en zoekt de waarheid langs den weg der rede. Zij is daarom de eenige, die de verwilderde geesten weer tot het hoogere terugbrengen kan. En men meene niet dat ze het werk is van één man, laat die man Hegel heeten of Plato; 't is de wijsheid van eeuwen her, waar geslachten aan hebben gewerkt; zonder den grond van het positieve Katholicisme en later van het negatieve Protestantie Chris- tendom zouden we niet zijn wat we zijn en nooit zal in Japan met al zijn beschaving een Hegel geboren worden.

Wat is nu doel en nut der filosofie?

Zooals gezegd is ze ten eerste spraakleer der wetenschap en dus even noodig als onderwijs in het Nederlandsch voor een ontwikkeld mensch.

Door de rede geeft ze ons begrip van de grondbegrippen, die we veel gebruiken zonder denken: van getal, van chemie, als zaken die in de rede liggen.

Verder geeft ze ons een innerlijke volheid, die geen kennis ons geven kan: zooals Aristippus, een leerling van Plato, als nut der filosofie opgaf: dat men aan zichzelf genoeg heeft, of: dat men met een ieder vrij kan omgaan. Ze leert ons zien de verdeeldheid in de eenheid en de eenheid in de verdeeldheid. Dit is het wat de filosofie ons geven kan.

Ik heb hier slechts een kleine herinnerings-indruk van het gesprokene gegeven, ongetwijfeld is er in mijn weder-gave veel onjuist. Dat ik toch schrijf vindt zijn reden daarin, dat velen door de late bekendmaking verhinderd kunnen zijn geweest, dit eerste College bij te wonen. Hen wilde ik duidelijk maken, wat er ongeveer gezegd was, dat Prof. Bolland meer een inleiding, een algemeene beschouwing, dan wel een aanvang eener regelmatige cursus gegeven heeft. Dat het voor hen, die er niet geweest zijn, geen overwegend bezwaar behoeft te zijn den volgenden avond (12 Dec. 7-9) te komen.

Als studieboeken gaf Prof. Bolland op:

Het verstand en zijn verlegenheden en Zuivere Rede, beide door G. J. P. J. Bolland, die bij wijze van tekstboek op het College zullen gebruikt worden.

R. V.

Zooeven ontvangen we bericht, dat voor de volgende colleges van prof. Bolland een zaal der P. S. beschikbaar is gesteld.

## Kort antwoord.

Aan A. F. Ns.

Het is mijn plan niet, om een groot debat over het nut van Bolland-colleges te gaan voeren, des te minder, daar dit mosterd na den maaltijd zou zijn, nu inderdaad Maandag j.l. de hoogleeraar voor een zeer talrijk auditorium zijn voordrachten is begonnen. Een enkel woord van re- pliek aan A. F. Ns. lijkt me evenwel niet overbodig, omdat hem blijkbaar de strekking van mijn schrijven niet geheel duidelijk is geweest.

Ik sprak de vrees uit, dat velen op de lijsten geteekend hebben, niet omdat ze van plan zijn de Hegelsche filosofie te gaan bestudeeren, maar omdat ze vinden dat het tegenwoordig gekleed staat, Bolland te loopen. Dat professor Bolland nu niet van plan is, de Hegelsche filosofie te doceeren, maar slechts een basis wil leggen, waarop men later zelf kan voortbouwen, die ons in staat zal stellen helderder en logischer te redeneeren, dat wist ik zeer goed. Het komt in mijn stukje niet, of slechts zeer onvoldoende uit, dat is waar, en A. F. Ns. doet een goed werk, nog eens zeer sterk den nadruk op dit feit te leggen.

Dit verandert echter niets aan den kern der questie. En deze komt hierop neer, dat ik vrees, dat de colleges op de groote massa van het auditorium allerminst opklarend zullen werken, eerder tegenovergesteld resultaat zullen hebben. Het is verre van mij, met deze bewering een blaam te willen werpen op professor Bolland's voordrachten — men heeft mij altijd verzekerd, dat deze van hoogwetenschappelijke en oratorisch gehalte zijn — wel wil ik nog eens uitdrukkelijk als mijn overtuiging uitspreken, dat de meerderheid der hoorders niet in staat is de colleges te volgen en het gesprokene te doorwerken.

Naar men mij heeft medegedeeld, gelooft professor Bolland zelf, door de meesten weinig begrepen te worden. Als dit mijn vermoeden gelogenstraft wordt door de feiten, zal het mij verheugen. Maar ik vrees. Ik ken verschillende collegianten van prof. Bolland uit Leiden en Utrecht en op enkele gunstige uitzonderingen na, kan ik niet zeggen, dat zij er geestelijk op vooruit zijn gegaan. Men leze eens de geschriften, die van deze zijde in de studentenbladen verschijnen, en zal met mij van oordeel zijn, dat zij, nog afgezien van de voor leeken onbegrijpelijke stijl en terminologie, van een buitengewone arrogantie en eigengerechtigheid getuigen. Het is de schadelijke invloed van de Bolland'sche colleges op deze onrijpe geesten, welke ik vreesde en waarvoor ik wilde waarschuwen. Zulke menschen gaan zich spoedig verbeelden heel geleerd mee te mogen leuteren over de filosofie, waarvan ze een bedroefd beetje gehoord en nog minder begrepen hebben. Laat A. F. Ns. nu toch zelf eens de intekenlijsten inkijken, en hij

zal vele namen aantreffen, die hem zullen doen glimlachen. Aan dezulken dacht ik, toen ik doelde op de „oppervlakkige schijnkennis.”

Maar de anderen dan? Zij aan wier gemoed Bolland een „onvergankelijke hulp kan brengen?” Aan hen ook dacht ik, toen ik schreef: „zouden degenen, die zich waarachtig met de Hegelsche leerstellingen vertrouwd wenschen te maken, niet de colleges van prof. Bolland te Leiden kunnen gaan volgen?” Want ik weet, dat de filosofie een drank is „die eilig trunken macht.” Ik ben overtuigd, dat degenen, die, zoekende naar een levensopvatting, naar geestelijk evenwicht, zich vol hoop tot Bolland wenden, ook verder zullen gaan, en zich „met hart en ziel” op de zware studie zullen toeleggen, misschien ongemerkt er door zullen worden ingepalmd. Niet tot hen richten zich mijne bedenkingen. Hun wensch ik moed, kracht en welslagen toe. Maar zij zijn zoo enkelen, denk ik, zoo weinigen!

En dan nog iets, o, A. F. Ns.! Stoor u toch niet aan uitdrukkingen als „Bolland'smanie” en „hegelarij” e. d. Zij zijn niet geschreven om „leuk” te zijn, evenmin als „oppervlakkige woordenwerpinkjes” bedoeld. Ik heb er mede trachten qualificeeren een verschijnsel, dat we met de colleges te van prof. Bolland zien samengaan, en dat naar mijn meening u even anhipathiek zal zijn als mij.

N. G. K.

## Bolland.

Hij is gekomen, het beetje vuil te zaâm geveegd, in brand gestoken — — —, toen blies hij in de asch, nu gaat de wijsheid groeien.

Nu luidt hij klokken in de verte en wie hem hooren zal, verheft zich uit het slijk en zoekt zijn weg naar beter streken. Het is de blijde stonde, de zwijnen staan op straat en moeten naar Nirwannah, het koste wat het wil, al brak de aarde in stukken.

De weg door kale rotsen druipt van hun bloed naar alle kanten. Een enkele bereikt den top.

Ver in de diepte ligt een zomerland in rijken tooi, een gierig wijf wil geven, wat ze geven kan: dat kiest de dwaas. Hij komt er niet vandaan, de klokken hoort hij niet. Totdat ze hem afwijst met een stug gebaar; de rotsen zwijgen strak, dat eischt zijn bloed — — — dan luidt het in de verte — — —

Ja, we weten het allen, ons leven is een voortdurende zedeles. Er is nooit een oogenblik wapenstilstand tusschen deugd en ondeugd.

Strijden zult ge, strijden voor u zelve, met God in uw vaandel; goedheid is de eenige onderneming die nooit mislukt. Wie niet strijdt, weet niet wat leven is, wie niet wil strijden verdient niet te leven.

En Bolland kan u geven de kracht, den moed en de kunde. Den waanwijzen zal hij brengen tot den graad van vertrouwen en eerbied, hij zal laten rinkinkelen de glazen van zijn prachtpaleis en dan gestadig opwaarts, steeds verschuivende de grens tusschen goed en kwaad, tusschen wijsheid en schijnwijsheid, tusschen waarheid en leugen.

JAN VAN DER ZEE.

## Aan de $\wedge \wedge$ .

Zeg  $\wedge \wedge$ , wat zegt ge wel van Dr. Van den Brink, den R. K. Priester, die sociaal-democraat is geworden, en die zelfs zegt, dat z. i. het maatschappelijk socialisme in overeenstemming is met het katholicisme, dat het niet in strijd is met een enkel der katholieke dogma's en het bestreden wordt uit taktiek, terwille van den geldbuidel. En vooral, wat zegt ge wel, van de bestrijding, die hij nu ondervindt in de Meijerij'sche courant en 't Dagblad van Noordbrabant.

Mijn vragen aan u hopen zich langzamerhand aardig op. Ik verwacht niet, dat dit tengevolge heeft, dat uwe antwoorden in uitvoerigheid zullen inboeten. In afwachting.

L. Q.

## BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

Gekozen tot President der Senaat van het D. S. C:  
J. H. TELDERS.

Candidaat voor Secretaris Senaat tegenover  
R. VER LOREN VAN THEMAAT:  
J. M. FIGEE.

Voor Commissaris tegenover D. CROLL:  
C. G. ROMMENHÖLLER.

Het Bestuur van LAGA heeft zich als volgt geconstitueerd:

L. MANGELAAR MEERTENS, President.  
P. S. C. VAN HATTEM, Secretaris.  
J. W. MAAS, Penningmeester.  
J. B. VAN HEUTZ, Vice-Pres., Commissaris.  
F. H. DE FREYTAG, Commissaris.

## A G E N D A.

## DEN HAAG.

Vrijdag 2 Dec. Ned. Tooneel: „De hofslachter”; 8 uur.  
Zaterdag 3 December. Diligentia. Voordracht van Willem  
Royaards: „Faust”; 8 uur.  
Fransche Opera: „Mignon”; 8 uur.

## ROTTERDAM.

Vrijdag 2 Dec. Tivoli-Schouwburg: „Parfum!”; 8 uur.  
Maandag 5 Dec. Tivoli-Schouwburg. Haarlemsch tooneel  
„De Kroeg”; 8 uur.

## A D V E R T E N T I E N.

**Repeteeren:**  
WISKUNDE, PHYSICA,  
MECHANICA, GEODESIE.  
Dr. A. TOXOPEUS, Markt 37b.

**Eettafel aangeboden.**

Adres OUDE DELFT 128a.

HEDEN VERSCHEEN:

**Waltman's Technische Kalender  
Vloeimap voor 1905.**

Met de meest voorkomende opgaven van Soortelijk gewicht van Metalen, Houtsoorten (winddroog), Steensoorten, Smelttemperatuur in graden Celsius, Inhouden van vlakke figuren, Inhouden en ronde oppervlakken van lichamen, Berekenen van scheefhoekige vlakke driehoeken, Goniometrische formules enz. enz.

Met het gebruik van deze Kalender Vloeimap voorkomt men het herhaaldelijk naslaan van Hütte Ingenieurs Taschenbuch.

**Prijs f 1,50.**

Verkrijgbaar in elken Boekhandel en bij den Uitgever  
J. WALTMAN Jr.,  
Binnenwatersloot.

## H.H. STUDENTEN.

De ondergeteekende heeft de eer U hiermede te berichten dat hij op **3 December** a. s.

## een Coiffeurszaak

zal openen, CHOORSTRAAT No. 42.

Sedert jaren elders werkzaam geweest zijnde in de netste Salons, hoopt hij zich door eene nette bediening het vertrouwen uwer waardig te mogen maken.

Beleefd aanbevelend,

JOS. MULLER.

**Bij den Boekhandelaar J. WALTMAN Jr.** is gelegenheid tot intekening op de Hollandsche vertaling van het bekende werk van

JEAN JAURÈS

**Geschiedenis der  
Fransche Revolutie**

door W. VAN RAVESTEIJN Jr.

Het verschijnt in ca. 13 deeltjes (van 6 à 7 vel druks) à 50 cent, fraai geïllustreerd met portretten en platen, meest naar *oorspronkelijke gravures* uit dien tijd, benevens een kleiner aantal *gekleurde platen*.

**Het eerste deeltje verschijnt binnenkort.**

## Café-Restaurant HOTEL CENTRAL.

**Levering van Déjeuners, Dinners, Soupers, Koude en Warme Schotels.**

Uitstekende gelegenheid om te Dineeren ook bij abonnement. Verschillende appartementen voor Vergaderingen.  
Pilsener Urquell. Spatenbier. **G. M. VAN DE SEIJP Hz., Cuisinier.**

**Studententypen. Studentenleven.**

Voorhanden bij J. WALTMAN Jr., Binnenwatersloot.

**Klikspaan Studententypen,**  
6e DRUK,  
welke eenige jaren was uitverkocht,  
met 12 teekeningen van JOHAN BRAAKENSIEK.  
Gebonden **f 1,90.**

**Klikspaan Studentenleven,**  
7e DRUK,  
met 12 teekeningen van JOHAN BRAAKENSIEK.  
Gebonden **f 1,90.**